

M.S.W. Semester-2 Examination

408

Rural Development & Panchayat Raj

April-2024

[Max. Marks : 70]

Time : 2-30 Hours]

1. ગ્રામીણ વિકાસનો અર્થ શું છે; ગ્રામીણ વિકાસ માટેના વિકાસ કાર્યક્રમો સમજાવો.

અથવા

ભારતની પંચવર્ષીય યોજનાની વિભાવના સમજાવો, તેની સાથે તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય અને અસર વિગતવાર લખો.

2. ગ્રામીણ વિકાસમાં સહકારી સંસ્થાઓની ભૂમિકા શું છે, વિગતવાર સમજાવો.

અથવા

મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાંધધરી અધિનિયમને વિગતવાર સમજાવો,

3. સ્થળાંતરનો અર્થ અને વિવિધ પ્રકારના સ્થળાંતર વિશે વિગતવાર સમજાવો.

અથવા

સ્થળાંતર માટે જવાબદાર મુખ્ય પરિબલો શું છે, વિગતવાર લખો.

4. "ત્રણ સ્તરીય પંચાયતી રાજ પ્રણાલી" ની વિભાવનાને વિગતવાર સમજાવો, બંધારણના 73મા સુધારા અધિનિયમ દ્વારા દર્શાવેલ પંચાયતી રાજ વ્યવસ્થાના મુખ્ય ઉદ્દેશો પણ લખો.

અથવા

ગ્રામ પંચાયત અને જિલ્લા પરિષદ ની શક્તિઓ અને કાર્યો પર ટૂંક નોંધો લખો

5. MCQ (કોઈપણ સાતનો જવાબ આપો)

1. સામાજિક ફેરફારોના મુખ્ય ----- પરિબલો છે:

એ) સાંસ્કૃતિક બહુવચનવાદ

બી) ઉત્કૃષ્ટ નેતૃત્વ

સી) તકનીકી વિકાસ

ડી) ઉપરોક્ત તમામ

P.T.O

૨. નીચેનામાંથી કયો સમુદાયનો આધાર નથી?

એ) સામાન્ય વિસ્તાર

બી) સમુદાયની લાગણી

સી) સામાન્ય રાજકીય વિચારધારા

ડી) જીવનની સામાન્ય રીત

૩. ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમોમાં મુખ્ય પડકારનો સામનો કરવો પડે છે:

એ) ભંડોળનો અભાવ

બી) બિનટકાઉ વ્યવહાર

સી) ગ્રામીણ સમુદાયોની મર્યાદિત ભાગીદારી

ડી) ઉપરોક્ત તમામ

૪. PESA એક્ટ કયા વર્ષે ઘડવામાં આવ્યો હતો?

એ) ૧૯૯૦

બી) ૧૯૯૨

સી) ૧૯૯૫

ડી) ૨૦૦૦

૫. ભારતમાં પંચાયતી રાજ વ્યવસ્થાનો મુખ્ય હેતુ શું છે?

એ) શહેરી વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું

બી) પાયાના સ્તર સુધી સત્તાનું વિકેન્દ્રીકરણ કરવું

સી) વહીવટી નિયંત્રણનું કેન્દ્રીકરણ કરવું

ડી) ગ્રામીણ શાસનને નાબૂદ કરવા

6. પંચાયતી રાજ સિસ્ટમ સમુદાય સશક્તિકરણમાં કેવી રીતે યોગદાન આપે છે?

એ) નિર્ણય લેવાનું કેન્દ્રીયકરણ કરીને

બી) હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલા જૂથોને બાદ કરીને

સી) સ્થાનિક સ્વ-શાસનને પ્રોત્સાહન આપીને

ડી) સંસાધનોની એક્સેસ મર્યાદિત કરીને

7. PESA એક્ટનો અર્થ છે:

એ) પંચાયતી રાજ સશક્તિકરણ અને સ્વ-શાસન અધિનિયમ

બી) પંચાયતો (અનુસૂચિત ક્ષેત્રોમાં વિસ્તરણ) અધિનિયમ

સી) પીપલ્સ એમ્પાવરમેન્ટ એન્ડ સોશિયલ એક્શન એક્ટ

ડી) ગરીબી નાબૂદી અને સામાજિક સહાય કાયદો

8. PESA કાયદા હેઠળ ગ્રામ સભાના સભ્યો કોણ છે?

એ) માત્ર ચૂંટાયેલા અધિકારીઓ

બી) ગામમાં રહેતા 18 વર્ષથી ઉપરના તમામ પુખ્ત વયના લોકો

સી) સરકારે નિયુક્ત પ્રતિનિધિઓ

ડી) માત્ર જેઓ કર ચૂકવે છે

9. પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓના ત્રણ સ્તર છે:

એ) ગ્રામ પંચાયત, બ્લોક પંચાયત, જિલ્લા પંચાયત

બી) મહાનગરપાલિકા, જિલ્લા પરિષદ, તાલુકા પંચાયત

સી) ગ્રામસભા, પંચાયત સમિતિ, જિલ્લા પરિષદ

ડી) પંચાયત સંઘ, મંડળ પરિષદ, જનપદ પંચાયત

૧૫૪-૫

10. રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ વિકાસ સંસ્થાન (NIRD) નો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય શું છે?

એ) ગ્રામીણ વિકાસ યોજનાઓને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવી

બી) ગ્રામીણ વિકાસ વ્યાવસાયિકો માટે સંશોધન અને તાલીમ હાથ ધરવા

સી) ગ્રામીણ વિકાસ યોજનાઓનો સીધો અમલ કરવો

ડી) પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓની કામગીરીનું નિરીક્ષણ અને મૂલ્યાંકન કરવું

11. ભારત સરકાર દ્વારા ગ્રામીણ વિકાસ માટે આમાંથી કયો કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો?

એ) રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન

બી) મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી અધિનિયમ (MGNREGA)

સી) પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના

ડી) ઉપરોક્ત તમામ

12. DDO નું પૂરું નામ શું છે?

એ) જિલ્લા વિકાસ અધિકારી

બી) નાયબ વિકાસ અધિકારી

સી) વિભાગીય વિકાસ અધિકારી

ડી) વિભાગ વિકાસ અધિકારી

—

1. What is the meaning of Rural Development; explain the development programs for rural development.
OR
Explain the concept of India's five year plan, along with it write its main objective and impact in detail.
2. What is the role of co-operatives in Rural Development, explain in detail.
OR
Explain in detail the Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act,
3. Explain in detail the meaning of Migration and various types of migration.
OR
What are the main Factors responsible for Migration, write in detail.
4. Explain in detail the concept the "three tiers Panchayati Raj System", also write the main objectives of Panchayati Raj System as outlined by the 73rd amendment act of the constitution.
OR
Write short notes on the Powers and functions of:
 - a) Gram Panchayat
 - b) Zila Parishad.
5. MCQ (ANSWER ANY SEVEN)
 1. The main factors of social changes are:
 - A) Cultural pluralism
 - B) Outstanding leadership
 - C) Technological development
 - D) All the above
 2. Which one of the following is not the basis of community?
 - A) Common locality
 - B) Community sentiment
 - C) Common political ideology
 - D) Common way of life
 3. A major challenge faced in rural development programs is:
 - A) Lack of funding
 - B) Unsustainable practices
 - C) Limited participation from rural communities
 - D) All of the above
 4. Which year was the PESA Act enacted?
 - a) 1990
 - b) 1992
 - c) 1995
 - d) 2000
 5. What is the main objective of the Panchayati Raj system in India?
 - A) To promote urban development
 - B) To decentralize power to the grassroots level
 - C) To centralize administrative control
 - D) To eliminate rural governance

M48-6

6. How does the Panchayati Raj system contribute to community empowerment?
- A) By centralizing decision-making
 - B) By excluding marginalized groups
 - C) By promoting local self-governance
 - D) By limiting access to resources
7. The PESA Act stands for:
- A) Panchayati Raj Empowerment and Self-Governance Act
 - B) Panchayats (Extension to Scheduled Areas) Act
 - C) People's Empowerment and Social Action Act
 - D) Poverty Eradication and Social Assistance Act
8. Who are members of a Gram Sabha under the PESA Act?
- A) Elected officials only
 - B) All adults above 18 residing in the village
 - C) Government appointed representatives
 - D) Only those who pay taxes
9. The three tiers of Panchayati Raj institutions are:
- A) Village Panchayat, Block Panchayat, District Panchayat
 - B) Municipal Corporation, Zilla Parishad, Taluk Panchayat
 - C) Gram Sabha, Panchayat Samiti, Zilla Parishad
 - D) Panchayat Union, Mandal Parishad, Janpad Panchayat
10. What is the primary objective of the National Institute of Rural Development (NIRD)?
- A) To provide financial aid to rural development projects
 - B) To conduct research and training for rural development professionals
 - C) To directly implement rural development schemes
 - D) To monitor and evaluate the performance of Panchayati Raj institutions
11. Which of these programs were initiated by the Government of India for rural development?
- National Rural Livelihood Mission
Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA)
Pradhan Mantri Gram Sadak Yojna
All of the above
12. What is the full form of DDO?
- A) District Development Officer
 - B) Deputy Development Officer
 - C) Divisional Development Officer
 - D) Department Development Officer

— x —